

CLEM. ALEX. L. 7. Strom. circ. fin. Voce Domini erudimur ad agnitionem veritatis... magis declinamus ad ea quæ sunt opinabilia, etiamsi sint contraria, quam ad veritatem: est enim auster, gravisque ac severa. S. LEO ep. 10. ad Flavian. c. 1. Quid iniquius, quam impta sapere, et sapientioribus Doctoribusque non credere? sed in hanc insipientiam cadunt, qui, cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas litteras, nec ad Evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt. Sed ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere; ergo.

R. Neque per hoc semper attingitur veritas, quod sequamur tutius, cum hic sæpius observetur lex quæ nunquam extitit. Specialiter autem TERTULL. loquitur de legibus claris et certo cognitis. IREN. de veritate Evangelica certa, et ex signis credibilitatis perspicua contra falsas persuasiones hæreticorum. Idem dicendum de CLEMENTE contra inanes gentilium opiniones scribente. S. LEONEM de eodem loqui ex ipsis verbis constat, incusatque dubium et ignorantiam vincibilem, quæ per sinceram inquisitionem veritatis deponi potest. Cæterum, quod a CLEMENTE de austeritate dictum, circa id observa locum S. AMBROS. in Ps. 118. 38. dum ait: *Sunt etiam in nobis, qui habent timorem DEI, sed non secundum scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. Timor in eo est, quia videntur sibi consulere disciplinæ, opus virtutis exigere: sed inscitia in eo est, quia non compatiuntur naturæ, non æstimant possibilitatem.*

229. Obj. II. Si lex dubia non obligaret; ergo quia non est sufficienter promulgata: hoc non, quia si non esset promulgata, non esset lex, quod falsum est; quia tunc lex inciperet esse quando cognoscitur, et desineret esse lex, si quis ejus oblivisceretur. Conf. 1°. In dubio practico lex obligat; ergo etiam in speculativo. Conf. 2°. Certus de existentia legis particularis, et dubius an casus sit exceptus, tenetur obedire legi; ergo etiam certus de lege universali, qua Deus jubet servari omnes leges: et dubius an hæc vel illa lex existat, tenetur eam servare.

R. D. M. Non obligaret, quia non est sufficienter promulgata promulgatione authentica N. Non authentica C. Nempe quamvis voce et scripto olim leges divinæ satis promulgate sint, tamen earum notitia a pluribus invincibiliter non habetur, ex cujus defectu oritur eas non obligare.

Ad Conf. 1. Disp. est: In casu dubii practici non tam obligat lex dubia, quam alia reflexa certa, quæ prohibet agere cum dubio practico; non autem datur lex certa obligans ad non ageudum cum dubio speculativo.

Ad Conf. 2. Disp. est: in primo certa est lex, et tantum dubium an non per accidens aliquis excusetur; ergo pro lege tamdiu est præsumptio, donec motivo fortiori elidatur. In secundo est quidem lex universalis etiam certa, jubens servari omnes leges certas, non vero obligans ad servandas etiam dubias leges, nec præsumptio de hac universali adesse probatur.

Inst. 1. Qui agit contra legem dubiam, exponit se periculo peccandi, DEUM offendendi, et salutem amittendi: atqui hoc ipsum est peccatum; ergo. Conf. 1. Qui explodit sclopetum versus id, de quo dubitat an sit homo vel fera, peccat ob periculum; ergo a pari. Conf. 2. Plus est offendere DEUM et

perdere seipsum, quam occidere hominem; ergo si postremum non licet, minus primum licebit.

R. D. M. Exponit se periculo peccandi materialiter Tr. formaliter N. Jam vero non debemus omne periculum cujusvis peccati etiam materialis vitare, neque etiam sequi liceret probabiliores vel probabilissimas minus tutas, sed deberemus ubique amplecti certas et veras, quod sæpe impossibile est, nec omnes adversarii exigunt.

Ad Conf. 1. Disp. est: in primo non est tantum periculum peccati materialis, sed etiam gravis damni alterius, quod non potest amoveri per opinionem etiam probabilissimam; imo certa est lex non jaculandi cum periculo occisionis.

Ad Conf. 2. R. 1°. N. A. Occisio enim hominis etiam est offensa DEI. 2°. D. Non licebit primum, nempe DEUM offendere formaliter C. Materialiter, scilicet in dubio de materiali peccato N.

Inst. 2. Possessio stat pro lege, cum semper obligata Deo fuerit libertas nostra juxta illud DAVIDIS DEUM alloquentis: *O Domine, quia ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ*; et quia solis Anabaptistis reclamantibus Ecclesie auctoritas prævenit usum nostræ libertatis. Neque hic urget paritas de lege humana, quia ex legislatoris humani silentio præsumitur; cum consentire in oppositas legis interpretationes, et contra humanam legem etiam præscribi potest; ergo.

R. D. Possessio stat pro lege promulgata et certa C. Pro lege vel non promulgata, vel incerta, et de cujus existentia vel promulgatione positive dubitatur N. Textus DAVIDIS nihil probat, cum non evincat dari legem DEI certo in omnibus casibus. Anabaptistarum error non est, quod dicant leges Ecclesiasticas dubias et obscuras non obligare; sed quia dicunt, non dari potestatem superiorem hominis in hominem legitimam. Porro data disparitas quidem valet, ne dicamus contra legem DEI vel naturæ claram et apertam licere agere, sicut id contra divinam fit in assignatis casibus; ubi vero dubia lex est, eadem, quæ de humana affertur ratio, valet pro divina et naturali. Cæterum neque Deus est homo austerus tollens quod non posuit, et metens quod non seminavit.

Inst. 3. Libertas est jus rem hanc vel illam faciendi pro arbitrio: atqui in dubio de lege homo non habet illud jus, quia qui dubitat an sit obligatus ad unum, non habet jus faciendi quod lubet, cum alias se exponeret periculo non faciendi id, ad quod obligatus est; ergo.

R. Præmissa inquirendi diligentia debita, et nihilominus manente dubio de lege N. m. et rationem; postremum de periculo D. Exponit se periculo non faciendi id, ad quod proxime et imputabiliter est obligatus N. Ad quod tantum remote et non imputabiliter est obligatus C. Lex dubia autem stricte, proxime et in actu secundo non obligat, et hinc actio contra ejusmodi obligationem est tantum materiale peccatum.

Inst. 4. Axioma illud, *mélior est conditio possidentis*, præcise obtinet in materia justitiæ, non item in aliis; ergo nihil inde probatur.

R. N. A. Nam dubius v. g. de voto non tenetur, quia libertas, quæ juxta L. 122. ff. de R. J. omnibus rebus est favorabilior, in possessione est; sic in dubio an valeat matrimonium, tenetur conjux reddere debitum, quia pro altero bona fide petente est possessio. Ratio autem est, quia ideo in materia

justitiæ, licet res sit divisibilis, melior est conditio possidentis, quia possessor, præter jus dubium sive æquale cum altero, habet titulum certum possessionis: atqui in materiis aliis, ubi plerumque est res indivisibilis, præter obligationem dubiam habetur certus titulus possessionis de libertate, aut alio; ergo. *Conf.* In dubio negativo legis melior est conditio libertatis possidentis; ergo et in positivo.

Inst. 5. Ideo in materia *justitiæ* melior est conditio possidentis, quia possessor legitime præsumitur esse verus dominus rei, quatenus moraliter meum est, quod penes me est: sed quæcumque possessio fingatur, non potest extra materiam *justitiæ* hanc præsumptionem facere quæ faveat libertati, sic dubius de *voto*, quantumvis illi faveat possessio libertatis, per hanc non potest præsumi non vovisse; item dubitans, an hora 12^a inter diem jovis et veneris sonuerit, non potest habere ex possessione libertatis præsumptionem de rei veritate, an nempe sonuerit, vel non; ergo.

R. D. m. Non potest præsumptionem facere de casu vel titulo particulari C. De universali titulo ad deobligationem N. In utroque habetur paritas: nam in materia *justitiæ*, quia homo habet aliquam rem penes se, dicitur possessor, et quia est possessor, præsumitur esse dominus, sive habere jus eadem re utendi pro libitu, et ne in hoc usu prohibeatur; non tamen determinari potest ex hoc, an rem invenerit, an legitime emerit, aut alio jure acceperit, neque ad id probandum tenetur. Similiter, quia lex est libertate posterior, homo dicitur liber in omni casu, ubi lex vel non existit, vel illi certo non innotescit, quia est liber et habet facultatem non obligatam ad hoc tantum, sed immunem ad hoc vel illud; quamvis autem ex eo determinare non possit, an v. g. *votum* non emiserit, hora sonuerit, nihilominus habet jus utendi sua libertate, sive agendi hoc vel illud, nec ab hoc jure per dubium exortum, aut rationem probabilem contrariam dimoveri potest, sicut nec possidens per simile quid a suo jure re utendi deturbatur. Quin ut inde deiciatur, clare et certo probari debet legem adesse.

Inst. 6. Possessio debet dici stare pro lege, tum quia homo ex natura sua est subjectus legi divinæ et naturali, tum quia præsumitur pro lege in dubio.

R. N. A. *Ad Prob.* 1. D. Semper est subditus legi quoad obligationem remotam C. Proximam et in actu secundo N. Homo quidem nunquam liber est a potestate Superioris; est tamen liber a potestate speciali, quando non existit: est enim proxime liber ab obligatione legis existentis, si simpliciter ignorat eam existere: denique est etiam liber, si tantum habeat probabilem notitiam legis, quia hæc notitia non sufficit ut libertas proxime ligetur: ut enim hoc fiat, lex non tantum debet existere in se, sed etiam in conscientia subditi, quia debet operari juxta legem, et illam habere tanquam regulam proximam morum, sive per dictamen conscientiæ certum applicatam.

Ad Prob. 2. D. Præsumitur pro lege in dubio an lex existat N. An cesset obligatio C. Præsumptio non est, nisi pro eo, quod supponitur aut præsumitur esse, quia supponitur fuisse aut debuisse esse; jam vero si dubium est an lex existat, non potest supponi, quod sit: neque ex eo, quod Superior jubere possit, sequitur quod jubeat; ergo non potest præsumi pro lege. Supponitur tamen voluntas subditi proxime libera, sive proxime non ligata; ergo pro libertate debet esse præsumptio.

Inst. 7. Cap. Dominus. 2. de secundis nuptiis: et c. *Inquisitioni tuæ.* 44.

de sent. excomm. dicitur, quod conjux post contractum etiam bona fide matrimonium, oborto dubio de ejus valore tantum possit reddere, non vero petere debitum: atqui licet hic stet possessio pro libertate et matrimonio, tamen ob dubium prohibetur uti hoc jure petendi; ergo.

R. 1. *Cap.* 1. loquitur de iis, qui nupserunt cum dubio an priores uxores sint mortuæ, ubi possessio fuit pro primo matrimonio, non pro secundo et libertate.

Cap. 2. dicitur a LAYMANN esse de eo, qui contraxit mala fide vel ob non adhibitam diligentiam habuit dubium vincibile; ergo ex neutro habetur possessio libertatis.

R. 2. Transmissa bona fide dici potest, petitionem debiti non esse prohibitam jure naturæ, sed ex specialibus PONTIFICUM Decretis, sicut statuta est *irregularitas* in casu dubii homicidii; ratio autem, cur PONTIFEX concesserit reddere, prohibuerit petere debitum in hoc casu, assignari potest tum possessio matrimonii, tum quod minus malum in reddendo debitum eligatur, quod esset contra castitatem, ad vitandum majus malum in denegando, quod esset contra justitiam. Prior tamen responsio prævalet, unde communior est, in bona fide conjugem post sufficientem diligentiam adhibitam etiam debitum petere posse. Dixi *post sufficientem diligentiam adhibitam*: licet enim sicut possessor alius exorto dubio non debet abdicare nudam rei possessionem, sic nec maritus conjugem expellere; tamen sicut possessor per se non potest interim re pro libitu uti, præsertim si talis usus ipsi non esset licitus, casu quo sciret rem non esse suam, sic a pari se habet.

230. *Observe.* Regulæ pro deponendo dubio ex prædicto axioma statui possunt sequentes: pro *dubio Juris*, 1^a. Si dubitas, an id, quod potest inducere obligationem, existat, v. g. *votum*, *juramentum*, *ætas requisita ad jejunandum*, *lex* etc., non obligaris; ratio est, quia certum est, quod ante id fueris liber ab illa obligatione; ergo certa libertas tua non tollitur per dubium superveniens. 2^a. Si dubitas, an obligatio cesset, an illi satisfeceris, an ab ea excuseris etc., obligaris; ratio est, quia certum est obligationem adesse, dubium vero an cesset etc.; ergo per dubium non tollitur.

Pro *dubio Facti* regula 1^a. est: In dubio factum non præsumitur, sed demonstrari debet; desumitur ex L. in bello ff. 12. de captivis et de postliminio. 2^a. Quando aliquid, scilicet principale, factum est, præsumptio est pro valore actus; desumitur ex L. in contrahenda. ff. de R. J. 3^a. Factum præsumitur, si hæc præsumptio sit ei favorabilis qui factum affirmat; non autem si delictum vel defectus sit; hæc omnia tamen secundum dicta in *dubio Juris* de certitudine dubium præcedente mensuranda sunt.

QUÆRES: An liceat sequi sententiam certo et practice Probabilem, minus Tutam?

231. *Nota.* Ut conficiatur nostra adversus TUTORISTAS sententia, necdum hic comparamus probabilem cum æque aut magis probabili; sed ab isto concursu præscindentes, unice quærimus: an ex eo præcise non liceat sequi sententiam aliquam certo et practice probabilem, quia est contra legem, et sic minus tuta? ubi supponitur, conscientiæ huic directæ accedere dictamen

conscientiæ reflexum moraliter certum. Videtur autem hæc assertio rite deduci ex antecedentibus, cum licitum sit quod nulla lege prohibitum est: sed nulla datur obligatio, vel semper sequendi tutiora, vel semper in dubio speculativo abstinendi ab actione; hinc

232. *Dico.* Licitum est sequi opinionem certo et practice probabilem, licet minus tutam.

Prob. 1°. Sequens opinionem certo et practice probabilem agit *prudenter*, quia ex motivo gravi; et est tutus a *peccato formali*, quia lex dubia et obscura non ligat libertatem; ergo licite agit. 2°. Damnata est ab ALEX. VIII. hæc Propositio: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam*; ergo licet sequi opinionem licet minus tutam at certo probabilem, tum quia qui docuerunt hanc propositionem, Wendrochijs in nota 1^a. ad epist. 5^{am}. Provinc., et Sinichius in Saule exrege L. 2. c. 27., non dixerunt illicitum sequi probabilissimam et magis tutam sive faventem legi; tum quia aliunde etiam constat, magis tutam etiam improbabilem esse licitam. 3°. Si non licet sequi opinionem certo probabilem, nec licebit sequi probabilissimam, cum et huic, utpote adhuc intra probabilitatis lineam constitutæ, possit subesse falsum; ergo.

Conf. 1°. Licet sequi etiam in practicis opiniones D. THOMÆ et BONAVENTURÆ, quorum doctrina a Sede Pontificia approbata et ab Ecclesia recepta est: sed uterque plures habuit opiniones minus tutas et tantum probabiles, sæpe alter alteri contradixit, et alteruter pro libertate resolvit, imo Cardenas p. 3. Cris. Tr. 1. Diss. 56. c. 8. n. 474. paratum se ait ad texendum catalogum ex D. THOMÆ plusquam 200. opinionum ejusmodi; ergo.

Conf. 2. Sequeretur 1°. errasse omnes scholas et scholarum principes jam a sex seculis, qui tradiderunt sententias plurimas tanquam in præxi tutas, licet fuerint minus tutæ, et tantum probabiles aut probabiliores: 2°. Comburendos esse omnes libros, in quibus continentur decisiones morales vel juridicæ tam Auditorum Rotæ Romanæ, quam TT. et Jctorum, quarum plures etsi probabiliores sunt minus tutæ: 3°. Errare omnes rudes, qui Doctorum sententias aut confessoriorum opiniones minus tutas sequuntur: 4°. Homines semper ad difficillima, et spectatis hominum infirmis viribus ad impossibilia adigi, si vel semper tutius, vel ubique verum ac certum sectari debeant. Adde, quod ipsi adversarii practice revocent, quod speculative docent, ut in illorum lucubrationibus ostendi potest.

Si ais 1°. CHRISTUS Joan. 14. 6. ait: *Ego sum veritas*, non probabilitas: — Prov. 14. 12. dicitur: *Est via, quæ videtur homini justa, novissima autem ejus deducunt ad mortem*, et talis via est probabilitas: — dein non esset opus in nostra sententiâ rogare DEUM pro *veritate*, sed sufficeret rogare pro probabilitate, quod falsum est: — denique hæretici plerumque solent laxare viam salutis, SS. PATRES eam restringere; ergo et hos oportet eam restringere.

R. Ad 4. CHRISTUS etiam non dicit: *Ego sum certitudo*, ignorantia, aut error invincibilis; ergo nec hæc licet sequi. Veritatem haud semper scire possumus; sufficit ergo certa probabilitas.

R. Ad 2. N. quod probabilitas sit via voluptatis et ambitionis, de qua ibidem

sermo est, et quæ hominibus carnalibus videtur vincibiliter justa, et ducit ad mortem.

R. Ad 3. N. *assertum et retorq.* in ignorantia invincibili. Si veritatem habere possumus, eam indagare et Deum rogare tenemur.

R. Ad 4. Tr. A. quia Pharisei Matth. 23. et Act. 15., item Eucratitæ, Montanistæ, Novatiani alique, demum moderni Græci schismatici quoad jejunia ultra modum rigidi erant. D. C. Oportet restringere ad limites prudentiæ et rectæ rationis C. Ad nimium rigorem vel majorem perfectionem Subd. Sub consilio C. Sub præcepto N.

Si ais 2°. SS. PP. tutius præcipiunt, et opinionem probabilem rejiciunt: S. AUG. relatus can. *Si quis autem 4. de Penit.* Dist. 7. ait: *tene certum, dimitte incertum*; L. 1. de utilit. cred. c. 11. ait opinionem nunquam esse sine vitio, sed eam deberi *errori*. S. BERN. Tr. de præc. et disp. c. 14. docet: *Ut interior oculus vere simplex sit, duo illi esse arbitror necessaria, charitatem in intentione, et in electione veritatem*. S. THOM. q. 18. de verit. a. 6. ait, penitus nullam opinionem (consequenter nec probabilissimam) habuisse locum in statu innocentiae; L. 7. Eth. lect. 2. dicit dubium non solvi, nisi inventione *veritatis*: hæc, ait, *est vera solutio dubitationis, cum invenitur quid sit verum circa id quod dubitatur*.

R. N. A. Primus textus ex homil. 41. inter 50. desumptus agit de differentiis penitentiam usque ad mortem, aitque se eos non posse roddere securos, quia incertum est an veram penitentiam agant, sicut DAVID: *Secundus non agit de opinione vere probabili, sed de temerario judicio; nam ibidem ait: Opinari autem duas ob res, turpissimum est; quod discere non potest, qui sibi jam se scire persuasit, si modo illud disci potest; et per se ipsa temeritas non bene affecti animi signum est*.

S. BERN. loquitur de oculo perfectissime simplici, sive simul reipsa bono et prudente, et sic de eo qui evitat tam materiale, quam formale peccatum; cæterum ibidem addit, voluntatem esse etiam bonam et laude dignam, licet malum materiale in actione subsit; stat ergo pro nostra sententiâ.

S. THOMÆ ratio quoad *primum* assertum non fuit, quod opinio probabilissima non sit licita, sed quod in illo statu non habuerit locum, quia ibi non potuit aliquid affirmari nisi ex motivo infallibili, nec quidquam cognosci nisi secundum certitudinem, ut ipse ait, quod tamen statui nostro non convenit. Quoad *secundum* advertit, aliud esse dubii *solutionem*, aliud *depositionem*. Dubii quidem completa et ultimata solutio, quæ rei discussione peragitur, non nisi veritatis inventionem habetur, et de hac loquitur hic D. THOMAS, ut patet ex integro textu, alioque loco in 3. Dist. 17. q. un. a. 4. Depositio autem dubii hoc non exigit, cum intellectus ex voluntatis imperio et physice et moraliter possit eligere probabilem opinionem, et sic deponere dubium. Notant hic PROBABILISTÆ quorundam Probabilioristarum malam fidem, dum in citatione hujus textus post *et verum*, addunt *vel verosimilius*, de quo tamen nec littera in libris S. THOMÆ apparet.

Si ais 3°. Probabilitas non potest esse regula operationis, quia iudicium directum stat cum formidine; quale autem est iudicium directum, tale est reflexum, nisi nova circumstantia aut ratio accedat. Item in tali operatione adest *dubium speculativum*, ex quo semper oritur practicum; qui vero dubi-

tat an lex existat, et agit contra illam, eligit hanc operationem, sive lex sit, sive non sit; ergo peccat.

R. *Ad 1.* Qui agit juxta practice et certo probabilem non operatur cum formidine morali et practica, sed tantum *speculativa*, sive de judicio remoto et directo; ac proin non habet quidem regulam operationis materialiter, attamen formaliter bonæ, ad quam sufficit quod nova circumstantia sive ratio *reflexa* accedat.

R. *Ad 2. D.* Adest dubium strictè dictum, sive actualis fluctuatio animi *N.* Late dictum, scilicet scrupulus vel formido de opposito, quæ potest etiam conjungi cum actuali opinione de una parte *C.* Quin potest elici judicium mediate certum pronuntians v. g. : probabile est legem non existere; hinc falsum, quod ex illo oriatur semper dubium practicum. Qui *speculative* dubitat, potest *speculative* probabiliter judicare legem esse vel non esse: ubi si dictamen non formetur, manebit dubium, et fiet practicum: si autem aliunde judicet quod possit licite operari, jam non vult, sive lex sit, sive non; sed potius reveretur legem abstracte sumptam, et vellet non agere contra legem in concreto, si sciret eam existere: quia vero hoc non scit, tenetur propositionem aliquam revereri tanquam legem. Hoc etiam valet, si probabile est existere legem, et non habetur ratio firma positiva pro non existentia legis: si enim tantum probabiliter agnoscat aliquid esse lex, non satis constat existere legem, et valet principium: *melior est conditio possidentis.*

Si ais 4°. Ad licite operandum requiritur judicium prudens, quod operando non peccetur: atqui probabiliter judicans actionem suam esse malam, prudenter judicare non potest, se eam eliciendo non esse peccatum; ergo. *Conf. 1.* Qui probabiliter dubitat an peccatum, quod commisit, mortale sit, an non: an turpi cogitationi consenserit, necne; ex unanimi consensu Ecclesiæ tenetur confiteri: atqui hoc ideo, quia alias se committeret peccati periculo, quod etiam in omni probabilis sententiæ electione habetur; ergo. *Conf. 2.* Nemo prudens in temporalibus eligit minus tutum in dubio, v. g. bibit poculum quod dubitat veneno infectum, sumit medicinam tantum probabiliter sanaturam præ certo sanatura, ingreditur viam subin latronibus infestam præ tutissima; ergo nec ullus prudens eligit in materia salutis minus tutum præ tutiori.

R. *D. m.* qui tantum ex judicio directo probabiliter judicat actionem suam malam, ex reflexo autem certo judicat esse licitam, non potest judicare se non esse peccatum *N.* Qui solum habet hoc judicium directum, nullum autem reflexum *C.* Iterato hic apparet hallucinatio adversariorum, judicium directum cum reflexo et proximo confundentium.

Ad Conf. 1. Tr. M. de qua multi dissentiunt. *N. m.* quia quamvis hanc rationem afferant plerique veteres, tamen Cardenas rectè ostendit eam non tenere, quia si Christus non dedit de hoc speciale præceptum, periculum cessat: majorem autem hujus sententiæ probabilitatem fundat, quod dubius de peccato mortali non possit sibi formare judicium prudens de suo statu justificationis: cum autem hic requiratur ad Eucharistiam suscipiendam, et confessio peccatorum, quæ requiritur ad Eucharistiæ susceptionem, etiam requiratur ad Sacramentum Pœnitentiæ; ut possit illud judicium formare, debet *dubium peccatum* confiteri, præsertim cum dispositio requisita ad sus-

ceptionem Eucharistiæ sufficiens non fiat per contritionem, sed per Sacramentum Pœnitentiæ.

Ad Conf. 2. Tr. A. Cum multi suas opes, operam, vitam committant gravi periculo propter incertam spem lucri, qui tamen judicantur agere prudenter saltem prudentia seculi. *N. C.* Licet enim consequens verum sit quoad media ad salutem necessaria, non ideo verum est, ubique eligendum esse tutius. *Disp. est:* in illis temporalibus effectus aut finis intentus non pendet a dictamine operantis; in præsentem vero materia finis intentus est vitio peccati formalis, et hic a dictamine operantis pendet. Vide num. 217. *ais 3°.*

ARTICULUS IV.

DE PROBABILIORISMO.

§ I.

An liceat in concursu æqualiter Probabilium sequi opinionem minus tutam?

233. *Nota.* PROBABILISTÆ duo tenent ac defendunt, 1°. quod sequi liceat opinionem faventem libertati, si modo vere, certo et practice probabilis sit, licet opinio opposita favens legi *æque* sit *probabilis*: 2°. quod etiam liceat sequi opinionem vere, certo et practice probabilem faventem libertati, quamvis opposita favens legi, atque hoc ipso tutior, sit etiam *probabilior*.

PROBABILORISTÆ inter se differunt: aliqui utrumque negant, voluntque unam e duabus opinionibus oppositis semper amplectendam, quæ faveat legi, et sic *tutior* sit, ita ut nequidem probabiliorem liceat sequi, nisi faveat legi, et hi RIGORISTÆ aut TUTIORISTÆ vocantur: alii inter Probabilistas et Tutioristas quasi medii sunt, voluntque tutiorem partem eligendam necessario esse, quando hæc est *probabilior*; quoad reliqua vero iterum dividuntur in classes: quidam enim volunt, quod liceat sequi vere probabilem faventem libertati, si opinio opposita favens legi sit *minus* probabilis aut *æque* probabilis, aut non notabiliter *probabilior*, et hi vocantur PROBABILORISTÆ molliores: quidam autem volunt, quod etiam in his casibus non liceat sequi probabilem faventem libertati, sed vel eligendam esse opinionem faventem legi, vel abstinendum ab omni operatione, vel in rationes plures inquirendum, et hi vocantur PROBABILORISTÆ rigidi, nil aut parum differentes a RIGORISTIS; contra hos

234. *Dico.* Licet in operando sequi sententiam æque probabilem, minus tutam.

Prob. Sequens opinionem minus tutam in concursu æqualiter probabilium omnia requisita habet ad licite operandum, et nihil est quod impediat ab operatione.

Prob. 1ma. Requisite ad licite operandum sunt, ut quis agat prudenter, cum bona fide, et dictamine conscientiæ certo: sed hæc omnia adsunt, quia agit prudenter, cum agat ex gravi ratione; agit cum bona fide, quia libertas ejus est in possessione; agit cum dictamine conscientiæ certo, quia ex principio reflexo potest formari dictamen ultimum certum, et idem adesse sup-